Ա. ՏԱՐԻ — ԹԻ 51 ՀԻՆԴՇԱԲԹԻ, 6 ՄԱՅԻՍ 1899 18 ՄԱՅԻՍ 1899 (Ն. Տ.)

10 ՓԱՐԱ

ՏԸՐ ԵՒ ՏՆՕՐԻՆ
ՏԻԳՐԱՆ ՃԻՎԸԼԻԿԵԱՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
20, Պասլը Ալի Ճատտեսի, 20
Կ. ՊՈԼԻՍ

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

10 ՓԱՐԱ

Direction du Journal Arménien
SOURHANTAG
20. Avenue de la S. Porte
CONSTANTINOPLE

ԵՏ ՁԻ ՏՐՈՒԻՐ
Խմբագրութեան ուղղուած ո՛և է գրութիւն

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ՊՈԼԻՍԻՑ ՀԱՄԱՐ
12 ամիսը ղրշ. 75
6 » » 40

ԴԻԱՒԱՆՈՒԹԻՒՆ ՀԱՄԱՐ
Թղթատարի ծախիտը մէջ վրայ
12 ամիսը ղրշ. 100
6 » » 54

ՈՐՊԷՍԱՀԱՏՈՒԹԻՒՆ ՀԱՄԱՐ
Թղթատարի ծախիտը մէջ վրայ
12 ամիսը ֆր. 22
6 » » 11

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար տողը 5 ղրշ.
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ։

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ կը հրատարակուի առաւօտները արշալոյսին։

ԲԵՐԱՅԻ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑԸ

Դեռ մէկ քանի օր առաջ՝ Թերթիս մէջ հրատարակուած մէկ խմբագրականը կարդացող մը կ'ըսէր.

—Տեսա՞ք, Գերմանիոյ մէջ իսկ աղջկանց դրական կրթութիւն մը տալու խնդիրը չէ լուծուած, մինչդեռ մենք ասոր հակառակը դիտէինք։

—Բայց դուք սխալ հասկցեր էք այդ դրուածքը, ըսինք։ Գերմանացիք ոչ թէ մեզի պէս բնաւ բան մը չեն տար, այլ ունեցածնին իրենց վիճակին բաղդատելով անբաւական կը գտնեն։

Ճշմարտութիւնը այս վերջին տողերուն մէջ էր, մինչդեռ մեր խօսակիցը կ'ուզէր այդ գրուածքէն միխիթարութիւն մը հանել իրեն, և արդարացնել այն անտարբերը ընթացքը, զոր մենք ունինք մեր մանչերու և աղջկանց դրական կրթութիւնն մը տալու մասին։

Մինչեւ Բերայի Արհեստանոցի բացման օրը այլ և այլ ձեւերով ա՛յնքան բաներ գրուած ու խօսուած էին, որ այլ եւս ժամանակը եկած կը համարուէր, այդ պիսի հաստատութիւն մը հիմնելու։ Մանաւանդ այդ թաղականէն ի վեր դժբաղդաբար խնդրանքները աւելի չատցած են, իսկ մատուցումները հետզհետէ նուազեցան։

Երբ Բերայի Թաղ. Խորհուրդը վերջին անգամ կազմուեցաւ, ընդհանուր բաղձանք մը կար որ ուշադրութիւնները կեդրոնանային արհեստանոցին վրայ, որ կարն ի կապը կ'ընթանար և բոլորովին կազմակերպուած ճամբան բռնած էր։

Այդէն Բերայի Թաղին մէջ ընելիք շատ մեծ գործ մը չէր մնացած։ Թաղային վարժարանները առուելքան երբէք կանոնաւոր վիճակ մը ստացած էին. կալուածոյ մատակարարութիւնը առանձին մարմնոյ մը ձեռքն էր. Շէյխի ենթականերն իսկ մատհոգութիւն չէին պատճառեր Թաղ. Խորհուրդին որովհետեւ անոնք ալ իրենցմով զբաղղներ ունէին։

Այս ամէն դիւրութեանց դէմ օր մըն ալ լսուեցաւ որ «Արհեստանոցը պիտի գոյուի»։ Իրաւ այս լուրը գործնական կերպով չհաստատուեցաւ, բայց Արհեստանոցին գոյութիւնն և բայ մնալուն մէջ ալ տարբերութիւն մը չմնաց, և հակառակ մեր և ուրիշ պաշտօնակիցներու դիտողութեանց, Թաղական Խորհրդոյ անդամներէն մէկը չելաւ և երկու բառով տեղեկութիւն մը չտուաւ Արհեստանոցին վրայ։ Այս լռութիւնը կը հաստատեր թէ ինչ որ կը խօսուէր ու կը գրուէր իրաւացի էին. միայն թէ՝ ոչ թէ կամքը այլ կորովը էր որ կը պակսէր մէկ ձեռքով հանգոյցները խզելու և գործը բազմացեալ վիճակի մը մէջ դնելու համար։

Բայց հակկշռեցաւ այլեւս որ օրուան այս վիճակը ինքիրենը չպիտի կրնայ փոխել ուստի միջոց մը՝ ճար մը խորհելու էր անոասյգ կացութենէ մը փրկելու համար այն հաստատութիւնը, որուն կապուած են խել մը բազդատրկ աղջիկներու կեանքը։ Պէ՞տք կայ ըսելու որ Բերայի մէջ կարօտ դաստակերպչուհիներ, շատերը ձեռարուեստներով, կարով, արուեստով ապրելու հարկին մէջն են այսօր. իրենք պիտի ապրին և ընտանիքները պիտի ապրեցնեն, և այսպէսով ատոնցմէն ալ առտյքը պիտի աւելնայ այն սիրող պատշաճող աղքատութեանց, որուն կը դանդատին չարաբնակ Բերայի Աղքատախնամի անդամները։

Թամամնակ է ըսելմն որ ատոնց վրայ խորհած այլեւս։ Երկու միջոց կը տեսանէք մենք։ Կա՛մ հրատիրելու է Բերայի բարձր դասու տիկիններ, որպէս զի խնամակալութիւն մը կազմեն Արհեստանոցը վարելու համար, կամ Նուբարեան էֆ.է իջնդրելու է որպէս զի Հոգաբարձութիւն մը կազմէ, և այդ հաստատութեան վարչութիւնը ինք ստանձնէ, անկատ թաղ. Խորհրդէ, իբրեւ ինքնուրոյն մարմին մը։ Եւ ինչո՞ւ համար Բերայի մէջ խել մը մարմիններ ստեղծելով Շէյխի գերիշխանատուն մինչեւ Ֆերիքէօյի թաղ. Խորհուրդը, անկատ մարմիններ ձեւացնեն, և Արհեստանոցը չունենայ իր ուրոյն խնամակալ մարմինը։ Արդէն կը ըսուի որ Բերայի բարձր դասու պատկանող մէկ քանի ծանօթ տիկիններ աղջկանց բարձրագոյն վարժարան մը հիմնելու ծրագիրը ունին, բայց պէտք է խորհիլ թէ Արհեստանոց մը պակաս տեղը բարձրագոյն հաստատութիւն մը ուսլորդ է, երբէք չըսենք անօգուտ. առաջնոյն մէջ կարգ մը աղքատ աղջիկներ հացի խնդիրը պիտի լուծեն, երկրորդին մէջ հարուստ դասակարդի պատկանող 20-30 աղջիկներու կրթութեան համար ամէն տարի հարիւրաւոր ոսկիներ պիտի ծախսուին, մինչդեռ այդ աղջկանց իւրաքանչիւրը իր տան մէջ ալ կը վայելէ ուսում առանալու ամէն դիւրութիւնները։ Որո՞ւն պէտք է նախապատուութիւն տալ. շատ պարզ է պատասխանը, եթէ քիչ մը ուշադրութիւն նուիրուի խնդրոյն։

Մեր այս դիտողութիւնը՝ ընդհանրացած դժգոհութեան մը արձագանգ է. բայց չպիտի զարմանանք երբ վտանգ դարմանին վրայ խորհելու, զմեզ մեղադրեն որ իրողութիւնը այսքան ճիշդ կերպով երեւան կը հանենք։ Ամէն առն այսպէս եղած է. ներքողներու համար չնորհակալութիւն, քննադատութեանց դէմ անտարբեր չեշտով մը «լրագիրները սիւնակ լեցնելու համար կը գրեն, այդ գրուածները ինչ կարեւորութիւն ունին, ևն.»։ Բայց մենք կը տեսնենք զոր այս ընթացքով օր մը Արհեստանոցի գրուածները բոլորովին պիտի փակուին, և պատասխանատուութիւնը պիտի ծանրանայ անոնց վրայ, որոնք գոյնին վիճակը ուսան ու լուծելն կամ այլեւայլն կատարմներով զայն բարեփոխելու փորձ մը չընին։ Ա.

ՌՈՒՍԱՀԱՅԵՑԵՐԸ
ԵՒ
ՌՈՒՍ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Թիֆլիս, 25 ապրիլ 1899

Դեռ հայրենիքիս չէի հեռացել, դեռ ծնողքս ու Պոլիսը չէի թողել, երբ Ռուսահայերի կեանքի մասին տեսակետ այլ կերպ կազմիք ունէի, ուրիշ տեսակ էի մտածում, երեւակայում նրանց կեանքը։ Ի հարկէ, դա չատ բնական մի երեւոյթ էր, քանի որ այդ հայաշատ երկու կեդրոնները, Թիֆլիսն ու Կովկասը, լինելով քաղաքակրթական տեսակէտով իրարից բոլորովին անջատ երկրներ՝ այդ տեղերի Հայերը փոխադարձաբար ոչինչ տեղեկութիւն չեն ունեցել իրար սովորութիւնների, բարքաւարքի, նիստուկացի նկատմամբ. մի բան՝ որի պատասխանատուութիւնը բնականապէս ընկնում է ժամանակի մամուլի վրայ։ Բայց տեսնում եմ հիմա, որ վերջերս Պոլսի հայ մամուլի մէջ կովկասից ուղարկուած թղթակցութիւնները լոյս են տեսնում։ Դա ուրախալի մի երեւոյթ պիտի համարուէր այդ ժամանակ միայն, երբ թղթակիցները հնացած լուրերից մի քիչ դէնը յաւաջանային, և կովկասի սովորութիւնների, ազգաբնակութիւնների փոխադարձաբար իրար նկատմամբ ունեցած յարաբերութիւնների և այլն մասին տեղեկութիւններ տային։ Ուզելով այժմ այդ պակասը լրացնել Սոբհանդակի միջոցով, իմ առաջին թղթակցութիւնը, ինչպէս ընթերցողը տեսնում է խորագրից, նուիրում եմ ամիսի կերպով պատկերացնելուն Ռուս կառավարութեան վերջին տարիների ընթացքում կովկասի Հայերի նկատմամբ բռնած քաղաքականութեան։

Աղեքսանդր Բ.ի մահից յետոյ երբ դահ բարձրացաւ իր որդին՝ Աղեքսանդր Գ.ը, իր հօր ներքին քաղաքականութիւնը ոտից գլուխ փոխեց։ Այդ փոփոխման արդիւնքն էր 1884 թուին հայ վարժարանների փակումը ռուս կառավարութեան կողմից, որ ստիպում էր անպատճառ հայ վարժարաններում նախապատուութիւն տալ ռուս լեզուին, չանք էր գործ դնում հայ եկեղեցիների և ուսումնարանների կալուածները ու հաշիւները իր ձեռքին անցկացնել, մի խօսքով Հայերի ռուս հասարակութեան հետ ապագայում ձուլելու քաղաքականութեան նախնական պատրաստութիւնները էր տեսնում։ Մակար կաթողիկոսի, հայրապետութեան աթոռը բարձրանալուց յետոյ, արած կրկնակի դիմումների վրայ՝ հայ դպրոցները բանալու համար, կառավարութիւնը թոյլատրեց նրանց բացումը, զգալով որ իշխանութեան կողմից Հայերի նկատմամբ արուած այդպիսի մի քայլը դեռ շատ վազ է, կարող է խրտնեցնել հասարակութեան։ Հազիւ մի քանի տարի անցկացաւ, և ահա դարձեալ միւնոյն հանաքը, որ, սակայն, այս անգամ աւելի սուր կերպարանք էր առել։ Նորից սկսեցին փակուել հայ ուսումնարանները, բայց այս անգամ մինչեւ ներկայ կաթողիկոսի աթոռ բարձրանալը։ Ն. Սրբութիւնը հայրապետական գահոյքը ձեռքն առնելիս, ուռս կառավարութիւնն ի նկատի ունենալով նրա ծերութիւնը և այլ հանգամանքներ, ցոյցի համար թոյլատրեց ուսումնարանների վերաբացումը, բայց այս անգամ էլ աւետարան չէր նրանց վիճակը։ Եւ ահա այդ հարցն ա՛ռաջին անգամ բարձրանալուց գրեթէ 12 տարի յետոյ, 1895 թուին վերջնականապէս փակուեցին հայ ուսումնարանները Կովկասում։ Այնուհետեւ Հայերն էլի մնացին առանց թաղային-ազգային վարժարանների, մինչեւ որ անցեալ տարի, 1898/99 ուսումնարանական դարուս սկզբին, կառավարութիւնը մի չրջաբերականով ծանոյց, թէ հայ ուսումնարանների կալուածները (գպրոց, կահ-կարասիները, դպրոցը եթէ կալուած ունէ՝ այն ևն.) ընկնում են ռուս կառավարութեան իշխանութեան տակ, թէ նա առանց Հայերի հոգեւոր բարձր իշխանութեան հարցնելու և նրա հաւանութիւնն ստանալու կանխապէս՝ իր գծած ծրագրով պէտք է բաց անէ հայ վարժարանները, և թէ եթէ մէկին ընդդիմութիւն անէ կամ դժկամակի կալուածները յանձնելու գործում, օրէնքի խստագոյն պատժամիջոցներին կ'ենթարկէ իրեն։ Հայ հոգեւորականութիւնն ու էջմիածինը միացին չկըլուած, և վարժարանները բացուեցին՝ լուսաւորութեան նախարարութեան անմիջական հսկողութեանը տակ։

Երբ ասում ենք թէ, ռուս կառավարութիւնը իր ձեռքին անցկացրեց, այլապէս Հայերից խլեց նրանց մտաւոր զարգացման գործի ուղղութիւնը, չկարծուի որ էջմիածինն էլ իր վարժարանները չունի։ Ամէն մի թեմ ունի իր հոգեւոր ղպրոցը, որոնց վրայ է այժմ ռուս կառավարութեան լարուած ուշադրութիւնը՝ գրանց եւս յարմար րոպէին իր ձեռքին անցկացնելու համար։ Եւ այսպէս քայլ առ քայլ վտանգն աւելի մօտենում, աւելի սպառնալի է դառնում Կովկասի Հայերի նկատմամբ։

Վերջերս իմացանք որ, ռուս պաշտօնեաներու հայ վարժարաններու մասին ըրած կարգադրութեան դէմ դատի է ձեռնարկելու Հայհոգեւորականութիւնը։ Եւ որովհետեւ դատարանը կառավարութիւնից անկախ մարմին է ճանաչւում, դրա համար Կովկասի ընդհանուր ուսումնարանական տեսուչ Պ. Եանովսկին առաջարկել էր դատարաններից անկախ մի դատաւորական ժողով կազմել իր նախագահութեան ներքեւ, որը և քննէ ու վճռէ գործը։ Այդ դէպքում այլ եւս վախ չէին ունենալ դատարանի յօգուտ հայ հոգեւորականութեան վճռելուն ու ինչպէս ուզէին՝ այնպէս էլ կարող էին կարգադրել։ Բայց Պ. Եանովսկու և Կովկասի կառավարչապետ իշխան Գ. Ս. Գալիցինի, այդ առաջարկը մերժուած է։

Ըստ Պալաժէնիայի՝ Աստրախանի և Շամախու թեմերն էլ իրենց հոգեւոր դպրանոցները պիտի ունենան, բայց կառավարութիւնը չի արտօնում գրանց բացումը։ Ինչո՞ւ. հասկնալի է կաթոծում եմ։ Շամախու հոգեւոր-գպրոցի համար 2-3 տարի առաջ Կովկասի Հայերի նշանաւոր բեմբասաց Տոքէն եպ. Ստեփանէն էջմիածնից ուղարկուած էր Բագու՝ վարժարանի չինուածեան և ապահովութեան համար փող հաւաքելու։ Ծարկելի եկեղեցականը թէեւ կարողացել էր 1-2 օրուայ ընթացքում 300,000 րուբլի (մօտ 30,000 անգլ. ոսկի) հաւաքել իր մի քարոզի շնորհիւ, բայց այդ փողն այնպէս մնում է առանց կարելի լինելու իր նպատակին ծառայել։

Ուրիշ մի աւելի բնորոշիչ ապացոյց էլ՝ կառավարութեան դէպի Հայերը բռնած քաղաքականութեան։ Անցեալ տարի էր, Աչխէ-Լրագրի գաղարման միջոցին, երբ Կովկասի կառավարչապետ իշխան Գ. Ս. Գալիցինը Պետերբուրգից վերադարձաւ, տեղական լրագրերում կարդում էինք, որ բարձր իշխանութիւնից լիազօր իրաւունք է տրուած Կովկասի կառավարչապետին՝ օրէնքի հակակշիռ ընթացքի մէջ գտնուող թերթերին ու գրաքաններին իբրեւ յետադարձ ուժ համեմատ պատժելու։ Ոմանք անտարբեր մնացին այս լուրի նկատմամբ, իսկ ուրիշներ՝ աւելի հակացող՝ բարի ու նպատակաւոր բաներ չդուշակեցին այս նոր կարգադրութիւնից։ Եւ չուշացաւ այդ կարգադրութեան արդիւնքը։ Սրանից մօտ մէկ և կէս տարի առաջ դարձեալ կարգադրում էինք տեղական լրագրներում թէ լուսաւորութեան նախարարութիւնը կարգադրել է Բագուի Հայոց Մարդասիրական Ընկերութեան գրադարանը իր ձեռքին ունենալ։ Հասկնալի է թէ մաքառիլ չէր կարելի, պիտի համաձայնել ատոր եւս։ Նորի՛ց փոխուած, նորի՛ց փոսուած. այս անգա՞մ ի՛նչ կար արդեօք։ Կառավարութիւնն առաջարկում էր Թիֆլիսի Հայոց Բարեգործական Ընկերութեան, Բագուի Մարդասիրական Ընկերութեան և Կովկասի Հայոց Բարեգործական Ընկերութեան երեքին միաժամանակ՝ ծրագրները փոխել և տահմանափակել։ Առաջին ընկերութիւնը Թիֆլիսում ունէր մի կարուձեւի վարժարան, ուր հայ աղջիկներ գնում ձեւագիտութեան և կարի դասեր էին առնում։ Կառավարութիւնն առաջարկեց ընկերութեան խորհրդին փակել այդ վարժարանը, քանի որ ընկերութեան նպատակից, ուղղութիւնից դուրս էր այդ բանը։ Մարդասիրական Ընկերութեան չորս կողմից կարատեց, նրա իրաւունքներն ու գործունէութիւնը սահմանափակեց։ Աւելի ցաւալի էր և կսկծացուցիչ՝ երրորդ ընկերութեան իրաւունքների սահմանափակումը։ Կովկասի Հայոց Բարեգործական ընկերութիւնը, ինչպէս անունից երեւում է արդէն, ունէր բազմաթիւ ճիւղեր, որոնք կեդրոնի (Թիֆլիսում) հետ անմիջական յարաբերութեան մէջ էին։

Այդ ընկերութեան գաւառական ճիւղերը գաւառների չքաւորներին էին օգնում, մինչդեռ կեդրոնի գործունէութիւնն աւելի ընդարձակ էր։ Սա մի ընկերութիւն էր, որով Կովկասի Հայերն իրաւամբ կարող էին պարծիլ։ Կեդրոնը համալսարան էր ուղարկում բազմաթիւ աշակերտներ, գանազան աշակերտների էր պահում վարժարան-

ներսում, չքաւորներին օգնում, ներպատներ էր տալիս ևն. ևն։ Կառավարութիւնը, տակաւին, նոյն ընկերութեան Խորհրդին եւս առաջարկց աւելի տահմանափակ մի ծրագիր։ Ս.յդ ծրագրով նախ՝ Կովկասի Հայոց Բարեգործական Ընկերութիւնը պիտի կոչուի Ինֆլյէնս Հայոց Բարեգործական Ընկերութիւն. երկրորդ՝ ընկերութիւնը բոլորովին պիտի կապ չունենայ իր գաւառական ճիւղերի հետ, որոնք եթէ կանոնում են սկսած գործը շարունակել, կարող են, առանց կեդրոնի հետ կապ ունենալու, յարատեւել իրենց բարեգործական ձեռնարկը։ Երրորդ՝ ընկերութիւնը բացառապէս միայն Թիֆլիսի մէջ եղող լուսաւորչական Հայերին պիտի օգնէ (այլապէս էլ իրաւունք չպիտի ունենայ համալսարաններում ուսանողներ պահելու)։ Չորրորդ՝ ընկերութիւնը իւր ընդհանուր ժողովներին պարտաւոր է հրաւիրել Թիֆլիսի նահանգապետին, որը, հարկ դատած դէպքում կամ ինքն անձամբ կը գնայ կամ իւր կողմից մէկին կը նշանակէ ներկայ գտնուելու. հինգերորդ՝ ընկերութիւնն անպայման պարտաւոր է իւր տետրակները ուսուերէն բռնել, կառավարութեան վերահսկողութիւնը դիւրացնելու համար, ևն., ևն.։ Ներկայ ամսոյ 1ին, երեկոյեան, տեղի ունեցաւ Թիֆլիսի քաղաքային տան դահլիճում վերոյիշեալ ընկերութեան արտակարգ ժողովը, վերջնականապէս որոշում տալու համար կառավարութեան առաջարկած ծրագիրին մասին։ Ի վերջոյ, թէեւ ոչ միաձայն հաւանութեամբ, առանց քուէարկութեան, ընդունեցին կառավարութեան առաջարկած ծրագիրը։

Ահաւասիկ այստեղ կը վերջանայ, օրուան վիճակին նկարագրութիւնը, յաւելիքային կը գրեմ գործերուն ընթացքն նոր երեւոյթին վրայ։

ՀԵՌԱՒՈՍ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԴԵՐՄԱՆԻԱ. ԵՒ ԱՆԳԼԻԱ. ԱՓՐԻԿԷի ՄԷՋ—Պերլինէ կը հեռագրուի թէ՝ Աֆրիկէի մէջ Բորթուկէզ գաղթականութիւնները բաժնելու մասին անգլեւգերմանի համաձայնութեան նշանագրութիւնը մէկ վայրկեանէ միւսը կը սպասուի։ Կ՚ըսուի թէ այս պայմանագրութեան համաձայն, Դերմանիա գործելու կարտերեալ ազատութիւն պիտի տայ Անգլիոյ՝ Թրանսվալի, ինչպէս նաեւ Տելագոայի ծովախորշին մէջ։

ԹԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ԴԵՍՊԱՆԱՅՈՐՀՈՒՐԴ.— Դրեթէ բոլոր պատուիրակները Լա Հէյի մէջ 6 չաբթաուան համար իրենց յատուկ բնակարաններ վարձեցին, որմէ կը հետեւցուի թէ ամէն պատրաստութիւն կը կարծէ որ դժպատահաբորհուրդը երկար պիտի տեւէ։ Այն ամէն անձինք որոնք իրաւունք ստացած չեն քուէարկելու, խառնի պիտի արգիլուին նիստերուն մասնակցելէ։

ՀԱԿԱՀՐԷԱԿԱՆ ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.— Պըրմինկհամի (Անգլիա) ապագայ հանրապարանին չինութեան համար Բիդսթոսրիի մեծ մետաղագործը, Պ. Անտրիւս Քարնէգի, գալթային նախարար Պ. Ջէմպրլէյնի իմացուցեր է թէ ինքը պատրաստ է 50,000 անգլ. ոսկի տալ, սա միակ պայմանով որ չինուելիքը կատարեալ Համալսարան մը ըլլայ, ատոհմաններ չնորհելու իրաւունք ունենալով, մինչ ուրիշ ծրագիրներ աւելի տահմանափակ բան մը կ՚ուզէին ընել գայն։ Պ. Ջէմպրլէյն 15,000 ոսկիի ուրիշ նուէր մըն ալ բնդունած է։ Կ՚ըսուի թէ 250,000 անգլ. ոսկի պէտք է, այս ծրագիրը իրականացնելու համար։

ՍՈՒՏԱՆԻ ԿԱՌԱՎԱՐԻՉ լորտ Քիչնէր մայիս 11 ին Ազէքսանդրիա հասնելով, ժողովին կողմէ ընդունուեցաւ։ Լորտ Քիչնէր մօտերս արձակուրդով Եւրոպա պիտի մեկնի։

ԲՈՐԹՈՒԿԱԼԻ թագաւորը եւ թագուհին ուրբաթ օրը այցելեցին անգլիական նաւատորմիղը որ այս պահուս Լիզպոնի առջեւ կը գտնուի, և ճաշեցին Մաճեսթէի մէջ։ Իրիկունը ներկայ գըտնուեցան անգլիական դեսպանատան մէջ սրուած հացկերոյթի մը։ Շաբաթ օրը ծովային նախարարութեան կողմէ հացկերոյթ մը սրուեցաւ անգլիացի սպաներուն ի պատիւ։ Կիրակի օրը անգլիական տորմիղը մեկնեցաւ Լիզպոնայէ և գերման տորմիղը թագուհուն հետ։

ԱՀՌԵԼԻ ՊԱՑԹԻՒՆ մը տեղի ունեցաւ, անցեալ ուրբաթ, Լանքաշայրի (Անգլիա) Սէնթ-Հէլէնս քաղաքին մէջ։ Քաղաքին քիմիարանական գործարանին մէջ հրդեհ մը ծագեցաւ, որ մարելէն առաջ 4ըզոտի մի հարիւնորին հաղորդուելով պայթիւն մը յառաջ բերաւ։ Բոլոր քաղաքը այնպիսի կերպով մը ցնցուեցաւ որ կարծես երկրաշարժ մը կը պատահէր։ 4 մեռեալ և բազմաթիւ վիրաւորեալներ կան։ Տուներու և ուրիշ շէնքերու վնասը խիստ մեծ է. ամբողջ փողոցներ հիմնայատակ կործանեցան, և բնակիչները անպատսպար մնացին։ Վնասը 100,000 անգլ. ոսկիի կը հասնի։

ՀԱԿԱՀՐԷԱԿԱՆ ՇՓՈԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.— Նիքոլայէֆի մէջ պատահած հակահրէական չփոթութիւններու մասին Բեդերապուրկէ հետեւեալը կը հեռագրեն.—«Շփոթութիւնները տեղի ունեցան Զատկական շաբթուան մէջ։ Հրեաներու խանութները և բնակարանները աւարի տրուեցան, մանաւանդ Ժողովրդային թաղերուն մէջ, ուր ապահիները և կարասիներ ջարդու փչուր եղած են և խանութները փլցուած են։ Ջօրքերը աչակնկեցան ոստիկանութեան՝ բարեկարգութիւնը վերահաստատելու համար։ Շատ մը ձերբակալութիւններ տեղի ունեցան։ Նիւս միջոցներ ձեռք առնուեցան։

—Ռուսիոյ լրագրոյ թղթակիցը մանրամասնութիւններ կը հաղորդէ այդ Հակահրէական չփոթութեանց վրայ։ Նիքոլայէֆի 100,000 բնակիչներէն 30 հազարը Հրեայ են։ Շփոթութեանց գլուխները՝ իբր 3000 հոգի՝ մեծ մասամբ Ուրալի նահանգէն եկած որմնադիր գործաւորներ էին։ Հարիւրի չափ Հրեաներու տուներ կողոպտուեցան։ 20 Հրեաներ ծանրապէս վիրաւորուեցան քարկոծուելով, և մէկ հոգի մը սպաննուեցաւ ուժովութեան քարի մը հարուածով մը։ Ամբոխը Հրեաներու գերեզմանատունը մտնելով, կոթողները, տապանաքարերը մանելով, կոթողանց, տապանաքարերը մանելով, կոթողանց, տապանաքարերը մանելով, կոթողանց

ԱՐԱՐԱՏ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՐՉԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

ՕՐԳԱՆ

17 Մարտ 1899

Տարեգրության տվողություն 23.30
Ամսաթերթ » 133.50
Շաբաթաթերթ 280
Մեկ օրվա գումարը 601
Ցանկ 39% 102.50
Կիսամյակ 59% 96.25
Ամսական 63.05
Ներքին բաժանորդագրության գինը 48.25

ԳՈՒՄԱՐՈՒՄ ՎԵՐՎԱԾ

ԲԱՑԱ ԽՄԲԱԿԱՆ

17 Մարտ 1899

Տարեգրության տվողություն 23.30
Ամսաթերթ » 133.50
Շաբաթաթերթ 280
Մեկ օրվա գումարը 601
Ցանկ 39% 102.50
Կիսամյակ 59% 96.25
Ամսական 63.05
Ներքին բաժանորդագրության գինը 48.25

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՐՉԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՕՐԳԱՆ

ԳՈՒՄԱՐՈՒՄ ՎԵՐՎԱԾ

ԲԱՑԱ ԽՄԲԱԿԱՆ

17 Մարտ 1899

Տարեգրության տվողություն 23.30
Ամսաթերթ » 133.50
Շաբաթաթերթ 280
Մեկ օրվա գումարը 601
Ցանկ 39% 102.50
Կիսամյակ 59% 96.25
Ամսական 63.05
Ներքին բաժանորդագրության գինը 48.25

ԳՈՒՄԱՐՈՒՄ ՎԵՐՎԱԾ

ԲԱՑԱ ԽՄԲԱԿԱՆ

17 Մարտ 1899

Տարեգրության տվողություն 23.30
Ամսաթերթ » 133.50
Շաբաթաթերթ 280
Մեկ օրվա գումարը 601
Ցանկ 39% 102.50
Կիսամյակ 59% 96.25
Ամսական 63.05
Ներքին բաժանորդագրության գինը 48.25

ԳՈՒՄԱՐՈՒՄ ՎԵՐՎԱԾ

ԲԱՑԱ ԽՄԲԱԿԱՆ

17 Մարտ 1899

Տարեգրության տվողություն 23.30
Ամսաթերթ » 133.50
Շաբաթաթերթ 280
Մեկ օրվա գումարը 601
Ցանկ 39% 102.50
Կիսամյակ 59% 96.25
Ամսական 63.05
Ներքին բաժանորդագրության գինը 48.25

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՐՉԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՕՐԳԱՆ

ԲԱՑԱ ԽՄԲԱԿԱՆ

17 Մարտ 1899

Տարեգրության տվողություն 23.30
Ամսաթերթ » 133.50
Շաբաթաթերթ 280
Մեկ օրվա գումարը 601
Ցանկ 39% 102.50
Կիսամյակ 59% 96.25
Ամսական 63.05
Ներքին բաժանորդագրության գինը 48.25

ԳՈՒՄԱՐՈՒՄ ՎԵՐՎԱԾ

ՀՇԴՍԻ ԳԱՏԳԻ

(Ցուցակ հավիտեան մոռցման կոչվածների)

ԱԲ.

—Կ՚ըսէ ոտ, միքիձ, ըսաւ, ըսաւ, ինչպէս ու ի՞նչ տարաձեւ ու ըսէ, ուրիշ ոչինչ ալ չի մտածեր ու ամէն ինչ ի՞նչ ձեռքէն կու գայ, միայն թէ ինքզինքը ազատէ ամէն տեսակ ծանր գործերէ։

—Ախ... ինչ ընես, սիրելի՛ բարեկամ, մարդ ալ ինչպէս կրնայ ինքզինքը ազատել։

—Ո՞ւր է, ինչպէս կրնայ ըսել ու ընել, ինչ որ ուզէ ու ինչ որ կ՚ուզէ, ինչպէս կ՚ուզէ։

—Մի՛ գիր, մի՛ գիր, սուտ է, ամէն ինչ սուտ է, ամէն ինչ ստութիւն է, ամէն ինչ ստութիւն է, ամէն ինչ ստութիւն